

Majdan skončil jinak, než měl, míní jedna z jeho tváří Jevhenija Bilčenko

 [novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-majdan-skoncil-jinak-nez-mel-mini-jedna-z-jeho-tvari-jevhenija-bilcenko-40252874](https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-majdan-skoncil-jinak-nez-mel-mini-jedna-z-jeho-tvari-jevhenija-bilcenko-40252874)

Kdy jste změnila názor na dění na Ukrajině? Už během protestů, nebo až po nich?

Když skončil majdan, část mých studentů vstoupila do Pravého sektoru (nacionální radikální organizace - pozn. red.). Abych je zabezpečila, stala jsem se dobrovolnicí. A to mě nakonec dovedlo ke zklamání. Když jsem ve válce pomáhala bojovníkům nacionalistických praporů, uviděla jsem, jaké se v nich dějí zločiny. I jejich řadoví příslušníci, s nimiž jsem mluvila, byli zděšení. Za nějakou dobu odešli, protože pochopili, co je to za organizaci.

Příslušníci Pravého sektoru a dalších podobných organizací se podíleli na zločinech na civilistech, na rabování, znásilňování, mučení a mimosoudních popravách. I ti bojovníci z dobrovolnických praporů, kteří si uchovali lidskost, mají strach něco udělat, protože se bojí, aby je nezabili. Je běžné, že se příslušníci dobrovolnických praporů střílejí navzájem. Když jeden z nich promluvil, začali mu přicházet výhrůžky od bývalých bojovníků. Přitom tam pracoval jako zdravotník a snažil se zachraňovat zbité.

Ale v dobrovolnických praporech nebojovali jen nacionalisté.

V prvním roce války byly případy, kdy do nacionalistických organizací vstoupili nezkažení anarchisté a studenti. Nalákali je tím, že zpočátku hlásali anarchii a hráli s mladými lidmi hry na pseudosvobodu.

Jaký je osud příslušníků dobrovolnických praporů?

Bývalí příslušníci dobrovolnických praporů se schovávají v armádě, nebo jdou zase do války. Chtějí se tam skrýt. Příčinou jsou také nízké platy, absence osvěty a vzdělání i degradace osobnosti, takže se nechají zase najmout. Dalším důvodem je narkotická závislost na válce.

V dobrovolnických praporech, kam jsem jezdila, s mnohými příslušníky odmítli evropští psychologové pracovat. Natolik už byla jejich psychika narušená. Nejsem si jistá, zda se někteří z nich dají zachránit.

Proběhla nejen marginalizace války, ale také degradace Ozbrojených sil Ukrajiny, protože tam působí žoldnéři (část dobrovolnických útvarů byla včleněna do armády - pozn. red.).

Vraťme se k majdanu. Patřila jste k jeho tvářím, napsala jste o něm báseň. Jak se na něj díváte s odstupem?

Myslím si, že se majdan neuskutečnil tak, jak se původně zamýšlelo. Byly tam dva proudy, akce studentů, pojatá jako druh performance, a živelná vystoupení lidí. První účastníci, kteří tvořili jakési bloudící jádro majdanu, byli ovládnuti dvěma skupinami lidí, kteří prahli po moci. Liberálové jim nutili evropské myšlenky, ale obyčejní Ukrajinci měli velmi matnou představu, co jsou to evropské hodnoty. Spojovali si je s pojmem materiálního komfortu. Ovšem o jakém komfortu můžeme mluvit na Ukrajině, která je zatížená nevýhodnými půjčkami, kdy zůstaly platy stejně nízké i během kolosální inflace. A hodně jsme ztratili i kvůli oslabení ekonomických vztahů s Ruskem, což je důsledek majdanu.

Pak majdan převzali nacionalisté. Liberálové, kteří mluvili o evropských hodnotách tehdy i teď tolerují nacionalisty, protože je to pro ně výhodné, aby posílili volný trh a pokračovali v banditské privatizaci státu. Nacionalisty idealizovali a sentimentálně je představovali jako bojovníky za svobodu. Ale už tehdy to nebyli žádní bojovníci, ale drábové.

Byli jsme na majdanu už v prvních dnech a viděli jsme, jak se kolem demonstrací pohybují nakrátko ostříhaní svalnatí kluci, kteří vypadali jak z nějaké ochranky.

Byla jsem v centru majdanu a mohu vám říci, jak probíhala jeho postupná militarizace. Ze začátku se takoví lidé objevovali po jednom. Často měli na sobě maskáče bez insignií a obvykle neměli u sebe střelnou zbraň, kterou by ukazovali, nebo jen podomácku vyrobenou, ale jak se později ukázalo, tyto zbraně existovaly. Nejjasnějším příkladem je můj známý, který se stal součástí Nebeské setniny (označení obětí násilí na majdanu pozn.red.). Nebyl žádným aktivistou, pravidelným účastníkem protestů, ani nacionalistou, ani liberálem, z náhlého popudu přišel poprvé na majdan a byl zabit v oblasti, kterou kontroloval majdan. To o něčem vypovídá.

Ze začátku byli v roli pozorovatelů, pak ale převzali iniciativu a vedli lidi na jatka. Když se 21. února 2014 uskutečnilo takzvané vítězství majdanu, byl to den zničení vlastního národa lidmi, kteří se dostali k moci, liberály a nacionalisty. U nás na Ukrajině jsou liberálové nacionalisté a nacionalisté spolupracují s liberály, protože orgány vlády, které se vydávají za liberální a proamerické, sponzorují dobrovolnické prapory. U každého z nich je vlastní dobrovolnický prapor, vlastní trestná pseudopolicie, která si to vyřizuje s muzikanty, s básníky, levičáky, socialisty a takzvanými separatisty, tedy proruskými občany, tam, kde nemůže otevřeně zasahovat policie.

Jak byste popsala ukrajinské liberály u moci?

Liberálové vnucují lidem integraci do EU a boj za svobodu člověka v zemi, která je na stém místě ve světovém žebříčku svobody slova. Současně však hovoří o národních hodnotách konce 19. a začátku 20. století. Uplatňují ideu monoetnického národa v centru Evropy, ideu, která předcházela druhé světové válce. Jak můžeme tyto mrtvoly vykopávat z historické půdy? Vždyť vůbec neodpovídají evropským hodnotám, ale na Ukrajině se nějakým zázračným způsobem tyto ideje spojují.

Proč se na začátku 21. století znovu formuje národ, když oficiální politika pracovníků Institutu historické paměti tvrdí, že má počátky skoro už v neolitu? Vláda u nás vytvořila podobu agresora, protože Ukrajina nenašla lepší způsob konsolidace než obraz společného nepřítele. Ukrajinci neví, kým přesně jsou, oni vědí, kým nejsou, vědí, že nepřítelem jsou Rusové a oni nejsou Rusové.

Konflikty rozněcuje i vytvoření falešné minulosti, a právě Institut národní paměti vytváří s americkou podporou falešnou paměť, která neodpovídá historické pravdě. Víím o lidech, kteří se zabývali historickými výzkumy osmdesát let starých zločinů OUM (Organizace ukrajinských nacionalistů - pozn. red.) a z nich vzniklé (banderovské) Ukrajinské povstalecké armády, a které propustili z vysokých škol, kde pracovali.

Jak se může vyvinout situace po březnových volbách, ze kterých vzejde nový prezident, když ten současný Petro Porošenko má malou podporu?

Volby mohou skončit nečekaně. Bude to okamžik, kdy může dojít k pravicovému revanši, k eskalaci násilí. Jestli se nacionalisté zmocní vlády, bude to mít tvrdé následky. Tuto variantu nevyklučují ani analytici, ani reálná situace.

Druhou variantou je, že pokud náš současný prezident nebude vyhovovat americké vládě, a on už jí teď nevyhovuje, bude snaha změnit vládu na umírněnější, která bude taky liberální, ale nebude tak nacionálně orientovaná. V tom případě se za dvacet třicet let Ukrajina změní v další Česko nebo v pobaltskou zemi.

Třetí variantou je možnost návratu centristického až konzervativního revanšismu schopného připomenout to, co bylo před majdanem v letech 2013 až 2014. Ta je dnes nejméně pravděpodobná, má asi dvacetiprocentní šanci, i když značná část obyvatel už prozřela.

Jevhenija Bilčenko

Jevhenija Vitalijivna Bilčenko (4. října 1980) je ukrajinská básnířka, překladatelka profesorka kulturologie na kyjevské pedagogické univerzitě M. P. Dragomanova, kde působí od roku 2002. V roce 2006 tam obhájila dizertaci o otázkách náboženství a vzdělání na Staré Rusi a v roce 2012 doktorskou práci na téma kulturního dialogu v současné společnosti. Na škole vede magisterský program studia kulturologie.

Za svůj život publikovala řadu odborných statí a také deset básnických sbírek, které byly přeloženy do dvaceti jazyků. Sama překládá ukrajinské autory do ruštiny. Její básně získaly řadu ocenění.

Na přelomu let 2013 a 2014 působila při protestech na majdanu jako aktivistka. O majdanu napsala také báseň připomínající jeho oběti. Podporovala nacionalisty z ultrapravicového Pravého sektoru. V roce 2015 se však s radikály rozešla a začala být kritická i k vývoji na Ukrajině po majdanu, který podle ní prohloubil chudobu.

Přestože se stala terčem kritiky nacionalistů, nadále působí na vysoké škole.

Varianta pravicového revanše je dost pravděpodobná vzhledem k aktivitě pseudopolicijních milic a nacionalistických dobrovolnických praporů stejně jako varianta rusofobní liberalizace – vezmeme-li v úvahu přístup Ameriky k současné situaci na Ukrajině. Je to asi půl na půl.